

Kronika

Per-Olof Bolander funderar på att tillägna sig ett av ungdomskulturens attribut: basebollträet.

Skola för ITieter

Häromåret presenterades något slags undersökning som visade att svenska skolelever efterlyste mer undervisning i framför allt konsumentfrågor och sexualkunskap. Shoppa och pippa – två kunskapsfält de flesta tonåringar alldeles frivilligt förkovrar sig i utanför lektionstid, både genom teoretiska studier och praktiska laborationer. Säkert finns det i många gymnasieklasser elever som här redan vet mer än många lärare. Några planerade miljöundersökningar för att uppdatera lärarkårens kompetens i dessa avseenden verkar emellertid inte föreligga. Resurserna koncentreras istället på IT.

Den grasserande IT-hysterin – *ITiotin* – är det mest iögonfallande exemplet på hur skolan ängsligt hakar på samhällsliga trender istället för att hävda traditionell lärdom och metodik. Skolan faller undan inför trycket från politiker, massmedia,

föräldrar och elever som vill ha mer IT.

I den skolmiljö som präglas av sociala problem och sviktande eller upplöst lärarauktoritet blir IT bara en guldkantad biljet till obildning och underklassstatus.

chansen att få jobb, generellt sett nonsens. För somliga lärare är IT gissningsvis det sista hoppet om en dräglig arbetsmiljö. Informationsteknologin brukad som underhållningsteknologi blir den stökiga underklassens opium.

De två stora partierna bedriver överbudspolitik i IT. För moderaterna är IT kvintessensen av den kvasireligiösa förnyelsekult partiet odlar under Bildt. Socialdemokratiens omvändelse till IT gick trögare men kunde motiveras som ett jämlikhetsprojekt och återspeglar partiets tendens att vilja dominera vad det inte kan förbjuda.

ITiotin verkar således tvärs över det politiska spektret, utan direkt motstånd från de mindre partierna. För skolan innebär det en utarmning både ekonomiskt och kulturellt. Bara underhållet av IT-leksakerna kostar mångdubbelt mer än bokinköpet. I en skola hotade eleverna med strejk därför att deras Internet-uppkoppling strejkade. Det är lätt att förutspå var IT kommer att göra störst skada i ett segregerat skolsystem. Studien motiverade elever i skolor med fungerande disciplin kommer att ha viss nytta av IT, trots att Bildts IT-visioner under också de mest gynnsamma omständigheter förblir en fantasi. I den skolmiljö som präglas av sociala problem och sviktande eller upplöst lärarauktoritet blir IT bara en guldkantad biljet till obildning och underklassstatus.

Ungdomskulturen präglar i allt högre grad skolan. Eleveflyttandet är i teorin starkt begränsat, vilket ofta framhålls som en förklaring till skolans problem, men det reella eleveflyttandet i klassrummet är större än någonsin och det utövas med ungdomskulturens hela batteri av hårt stylade poser, pendlande mellan häglös nihilism och hedonistisk hyperaktivitet.

Det finns faktiskt en enkel åtgärd som, om den praktiserades strikt, skulle ge en klar och tydlig signal om att här ska råda andra värderingar: skoluniform. Men just de faktorer som gör den behövlig gör den förstas oåtkärlig. Så in med datorerna istället. Vore jag lärare skulle jag lockas begå en ungdomskulturellt inspirerad symbolhandling – att utrusta mig med ett basebollträt och, när skolministerns utlovade Internetdator satts att trona i klassrummet som ett tidsandans beläte, ta och slå fanskapet i småbitar.

2 oktober 1998

PER-OLOF BOLANDER

När kroppen är en handelsvara

En kvinna som inte kan dömas efter någon enkel moralisk mall, sådant faller inte Akademien på läppen. Gunder Andersson presenterar sin fjärde snuvade pristagare.

Man kan undra hur många i riksdagen som läst Moravias *Romarinnan*. Risken är därtill stor att de som börjat slänger den efter 50 sidor. Förklaringen följer nedan.

Dem Nobel glömde 4

Alberto Moravia
Romarinnan
(La Romana, 1947)
Öv: Karin de Laval
Bonnier, 1950

Hur som helst betydde *Romarinnan* det definitiva genombrottet på den internationella litterära scenen för Alberto Moravia, född Pincherle (1907–1990). Även om den finstämda pubertetsskildringen *Agostino* (1945, översatt 1946) banat vägen.

Debuterat hade han gjort långt dessförinnan: 1929 med romanen *De likgiltiga* (översatt 1945). En närmast osannolikt mogen bok för att vara skriven av en 22-åring. Dess skildringar av människor i ett vakuum, utan livskraft och framtidstro retade gallfeber på fascistregimen och förbjöds sedan den på kort tid gått ut i fem upplagor. Samma öde mötte satiren *Maske-raden* (1941, översatt 1942). Mussolini hade personligen godkänt utgivningen, men läsarnas gensvar gav honom kalla fötter och boken drogs in.

En suspekt figur

Moravia var då en i regimen ögon suspekt figur med misstänkta vänstersympatier. När krigslyckan för axelmakterna vände och den italienska fascismen blev alltmer desperat tvingades han under trekvarts år hålla sig gömd i ett uthus.

Efter kriget etablerade han sig snabbt även internationellt som Italiens ledande prosaist. I en rad romaner och novellsamlingar gestaltade han förhållandet mellan kärlek och politik, individ och samhälle. Många av hans verk filmades, som *Två kvinnor* (1957) och *Anpassningen* (1954), som i Bertoluccis version fick heta *Fascisten*.

Mjukare lunta på väg?

I somras diskuterades i The Economist (18/7) långt gångna planer i USA och England att ändra i nationalräkenskaperna. Artikeln hade rubriken *Investigating investment*. Där nämns bland annat att företagets satsningar på uppbyggnad av *soft ware* (strukturkapital) kommer att tas upp som investering i de brittiska nationalräkenskaperna från

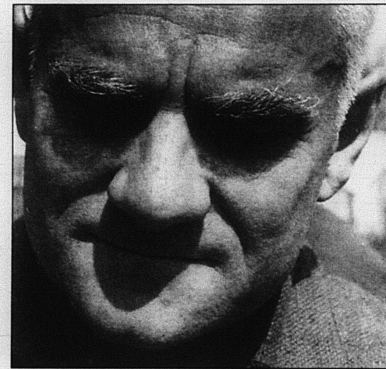

Foto: PRESSENS BILD

Godkänd och förbjuden. Mussolini godkände utgivningen av Alberto Moravias *Maske-raden* 1941, men lät dra in romanen igen sedan gensvaret blivit alltför stort. Moravia i Venedig 1961.

Få författare har förekommit så flitigt i förhandsdiskussionen kring Nobelpriset som Moravia. Varför han aldrig fick priset är gåtfullt, i likhet med vissa andra av Akademiens försummelser.

Och nu till förklaringen till varför *Romarinnan* sannolikt inte är någon favoritlektyr i den svenska riksdagen: Huvudpersonen är en ovanligt vacker kvinna ur arbetarklassen, Adriana, som efter en tid som modell blir prostituerad och åtminstone delvis njuter av det.

I denna behärda, officiella moraluppdelning mellan anständiga och oanständiga blir det närmast anständigt att ta betalt för oanständigheten.

En manlig önskedröm? Det är att förenkla det hela. När Adrianas första kärleksdröm om äktenskap och ordnat liv visar sig bygga på falska premisser (den älskarsvärde är redan gift) ger hon sig erotiken i våld i en kombination av äventyrlusta och försörjningstvång. I detta har hon en förebild i väninnan Gisella.

Hennes mor, en fattig sömmer-ska, har inget emot det. Tvärtom, hon uppmanar det på ett tidigt stadium. Hon ser dotterns skönhet som en inkomstkälla långt innan Adriana själv ens tänkt tanken.

Hos Adriana finner man bland en viljelöshet, en benägenhet till uppgivenhet och allmän slapphet

som gör henne lättled, ett rö för inre och yttre emotioner. Det är som att ingenting spelar någon roll, och hon lika gärna kan göra andra till viljes för att de ska bli glada.

Det Moravia visar upp är samtidigt ett patriarkalt samhälle där kvinnokroppen på alla plan är en handelsvara: Oskulden till äktenskapsmarknaden, övriga till gatuumärknaden. Det är en kultur där de flesta mäns första kontakt med erotiken sker via prostituerade.

Ingen annan kärlek att få

Man köper sig kärlek för pengar, för det finns ingen annan att få. (Som i romanen *Agostino* eller några av Fellinis filmer.) I denna behärda, officiella moraluppdelning mellan anständiga och oanständiga blir det närmast anständigt att ta betalt för oanständigheten.

Den triangel av män som så småningom kommer att omgärda Adrianas liv representerar olika sidor av samhället men också kärlekslivet. Där finns den samhälls-liga makten, i gestalt av en byråkrat vid hemliga polisen. Där finns den romantiska passionen; en ung student, politiskt radikal i en underjordisk motståndsrörelse. Och därtill det rent fysiska hotet, personifierat av våldbenägen kriminell typ som slår först och pratar sen. Så ser scenariet ut för det drama som så småningom skrivas åt till en final med obönhörliga ingredienser av våld, blod och död.

Föraktar de trygga

Till det motsägelsefulla i Adrianas karaktär hör att hon föraktar den som kunde ge henne det hon längtar efter, en borgerlig trygghet och försörjning. Samtidigt som hon bejakar studentens romantiska frihetsdröm dras hon innerst inne till den råa våldsamheten utan att vilja det. Uppväxtmiljön har en gång för alla präglat henne med en masochistisk, självförstörande sida som hon bara tillfälligtvis förmår frigöra sig från.

Romarinnan är ingen roman in- för vilken man kommer värt långt med moralistiska schabloner. Den passar illa för schematiska propositioner om ont och gott. Däri ligger dess styrka, dess psykologiskt inkännande medmänsklighet.

GUNDER ANDERSSON

BO PERSSON